

Цагік ОГАНІСЯН,

старший науковий співробітник
Навчально-наукової лабораторії
дослідження проблем правового статусу
внутрішньо переміщених осіб та
забезпечення гендерної рівності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Війни та збройні конфлікти, які трапляються у різних куточках світу, негативно впливають на життя мільйонів людей, змушених покинути свої домівки через загрозу насильства та безпеки. Ці внутрішньо переміщені особи залишаються у власних країнах, але втрачають доступ до звичних умов життя та соціального захисту. Умови воєнного стану створюють складну ситуацію, де внутрішньо переміщені особи потребують особливого захисту та підтримки.

Впровадження ефективних заходів соціального захисту для внутрішньо переміщених осіб є важливою складовою гуманітарної реакції на кризу. Однак, цей процес стикається з численними викликами та обмеженнями. Недостатність ресурсів, відсутність координації між урядовими та негуманітарними організаціями, а також складність управління гуманітарною допомогою у воєнних умовах – це лише деякі з проблем, з якими стикаються організації, що намагаються забезпечити соціальний захист для внутрішньо переміщених осіб.

Проведемо докладний аналіз соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану та розглянемо ключові аспекти цього питання, включаючи правові, соціальні та гуманітарні аспекти. Крім того, ми визначимо основні виклики, з якими стикаються організації та уряди у забезпеченні соціального захисту для цієї вразливої групи населення, і запропонуємо шляхи вирішення цих проблем.

Спроба забезпечити соціальний захист внутрішньо переміщеним особам (ВПО) в умовах воєнного конфлікту стикається з численними теоретичними викликами та проблемами. Однією з ключових аспектів є розуміння самого поняття ВПО та їхньої унікальної ситуації. ВПО – це люди, які, не перетинаючи межі своєї країни, були змушені залишити свої домівки через насильство, конфлікт або природні катастрофи. Їхня вразливість та потреби в соціальному захисті підсилюються у воєнний період.

Правові аспекти захисту ВПО також є важливими в контексті розробки

соціальних програм та стратегій. Міжнародне гуманітарне право містить норми та стандарти, що стосуються прав та захисту ВПО. Наприклад, Конвенція про захист внутрішньо переміщених осіб, прийнята в 1998 році, визнає права цієї вразливої категорії населення та закликає держави забезпечити їхній захист та підтримку.

Соціальні аспекти захисту ВПО включають розвиток програм та послуг, спрямованих на задоволення їхніх базових потреб, таких як житло, медична допомога, освіта та зайнятість. При цьому важливо враховувати їхні індивідуальні потреби та контекст, у якому вони перебувають, щоб забезпечити ефективну підтримку та адаптацію.

Врахування теоретичних аспектів соціального захисту ВПО допомагає розробляти більш ефективні та адаптовані до конкретних умов програми та стратегії, спрямовані на підтримку цієї вразливої групи населення у період воєнного конфлікту.

Умови воєнного конфлікту створюють серйозні виклики для соціального захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО), поглиблюючи їхню вразливість та обмежуючи доступ до необхідних ресурсів та послуг. Особливо важливою стає необхідність негайної реакції та розробки адаптованих стратегій соціального захисту в умовах воєнного стану.

По-перше, важливо забезпечити безпеку та захист ВПО від подальшого насильства та вищих ризиків у військовій зоні. Це може включати створення безпечних зон, евакуацію та розміщення в тимчасових притулках, а також надання психологічної підтримки для подолання травм та стресу

По-друге, важливо забезпечити доступ ВПО до життєво важливих ресурсів та послуг, таких як їжа, вода, медична допомога, освіта та житло. Це може вимагати створення гуманітарних коридорів для доставки гуманітарної допомоги та медичних засобів у військові зони, а також організацію тимчасових таборів для надання житла та базових послуг.

По-третє, важливо розробляти та впроваджувати програми психосоціальної підтримки для ВПО та їхніх сімей. Воєнні травми та стрес можуть залишити довгострокові наслідки для психічного здоров'я, тому необхідно надавати професійну підтримку та консультування для подолання труднощів.

Забезпечення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу та співпраці між урядовими структурами, гуманітарними організаціями та міжнародними партнерами. Це важливе завдання, яке вимагає постійного вдосконалення та адаптації до змін у воєнних умовах та потребах ВПО.

Для розуміння ефективності та недоліків існуючих програм соціального захисту для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в умовах воєнного стану, необхідно провести аналіз практики та досвіду різних країн та гуманітарних

організацій.

Один з аспектів аналізу – це оцінка доступності та якості послуг, які надаються ВПО. Це включає оцінку доступу до житла, медичної допомоги, освіти та інших соціальних послуг, а також оцінку якості цих послуг з урахуванням специфічних потреб та вразливості ВПО.

Другий аспект – це оцінка ефективності координації та співпраці між урядовими органами, гуманітарними організаціями та міжнародними партнерами. Важливо, щоб різні структури працювали разом для забезпечення комплексної та координаційної підтримки для ВПО, уникнення дублювання зусиль та максимізації використання ресурсів.

Третій аспект – це оцінка здатності програм соціального захисту адаптуватися до змін у воєнному конфлікті. Умови воєнного стану можуть швидко змінюватися, і програми соціального захисту повинні бути гнучкими та готовими до швидкого реагування на нові виклики та потреби ВПО.

Аналіз практики соціального захисту внутрішньо переміщених осіб дозволить виявити успішні підходи та недоліки існуючих програм, а також визначити напрямки для подальшого вдосконалення та розвитку системи соціального захисту для ВПО в умовах воєнного конфлікту.

Аналізуючи практику соціального захисту внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в умовах воєнного стану, можна зробити кілька важливих висновків. Поперше, необхідно посилювати координацію та співпрацю між урядовими структурами, гуманітарними організаціями та міжнародними партнерами для ефективного забезпечення соціального захисту ВПО. Важливо, щоб різні структури працювали разом для максимізації використання ресурсів та уникнення дублювання зусиль.

По-друге, необхідно забезпечити доступність та якість соціальних послуг для ВПО, включаючи житло, медичну допомогу, освіту та психологічну підтримку. Програми соціального захисту повинні бути спрямовані на задоволення конкретних потреб та вразливості ВПО.

Нарешті, необхідно забезпечити гнучкість та адаптивність програм соціального захисту до змін у воєнному конфлікті та потребах ВПО. Умови воєнного стану можуть швидко змінюватися, тому важливо, щоб програми були готові до швидкого реагування на нові виклики та ситуації.

В цілому, забезпечення соціального захисту ВПО в умовах воєнного конфлікту є складним завданням, але важливим для забезпечення гідності, безпеки та добробуту цієї вразливої групи населення.

---

1. Наливайко, Л. Р., Орешкова А. Ф. «Внутрішньо переміщені особи: визначення поняття». (2018).

2. Кравченко, М. В. «Пріоритетні напрями забезпечення соціального захисту

внутрішньо переміщених осіб». *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління* 3 (2016): 83-90.

3. Чижов, Д. А. «Особливості забезпечення права на соціальний захист внутрішньо переміщених осіб в Україні». *Часопис Київського університету права* 2 (2017): 163-167.

Сергій ОМЕЛЬЯНЧИК,
кандидат юридичних наук
(Запорізький національний університет)

ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД (КОНТРОЛЬ) ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ: НЕВИРІШЕНІ ПРАВОВІ КОЛІЗІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан кардинально вплинув на всі сфери життя українців, особливо на трудові відносини. Необхідність швидко стабілізувати економіку України, забезпечити критично важливі потреби громадян, військових, усунути проблеми кадрового голоду призвели до численних змін і доповнень до чинного законодавства про працю, включно з державним наглядом (контролем) за його додержанням. Водночас у вказаній сфері і до початку введення воєнного стану була численна купа правових неузгодженостей, що знайшла своє відображення у матеріалах судової практики.

Відповідно до ст. 259 КЗпП державний нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю юридичними особами незалежно від форми власності, виду діяльності, господарювання, фізичними особами – підприємцями, які використовують найману працю, здійснює центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю, та його територіальні органи у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [1]. Таким органом є Державна служба України з питань праці (Держпраці). Її повноваження визначаються Положенням про Державну службу України з питань праці, яке затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 96 від 11 лютого 2015 року.

Правові та організаційні засади здійснення заходів державного нагляду (контролю) визначаються наступним законодавством: Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» (надалі – Закон України № 877-V) та Порядком здійснення державного контролю за додержанням законодавства про працю, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 823 від 21 серпня 2019